

وزارت آموزش و پرورش
اداره کل آموزش و پرورش استان خوزستان
معاونت آموزش ابتدایی
اداره تکنولوژی و گروه های آموزشی

سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹

درسنامه مطالعات اجتماعی

پایه ششم

در گذشته چگونه لباس ها را تهیه می کردند؟

در گذشته ی نه چندان دور، بیشتر مردم برای تهیه ی لباس به خیاط مراجعه می کردند و خیاط نیز اندازه ی آنها را می گرفت و با پارچه ای که مشتری ها به او می دادند و به سلیقه ی آنها، لباسی برایشان می دوخت.

ولی دانش آموزان عزیزم! با گذشت زمان و افزایش جمعیت، خیاط ها نمی توانستند نیاز های تعداد زیادی از مردم را برآورده کنند. کم کارگاه های تولید لباس به وجود آمد. در این کارگاه ها انواع لباس به تعداد زیاد تولید می شود.

تولید انبوه ← هر زمان کالا و وسیله ای به یک شکل و تعداد زیاد تولید شود. مثلا تولید یک لباس به تعداد زیاد در کارگاه های تولید لباس.

شما بگویید

چند کالا و محصول دیگر نام ببر که امروزه به صورت انبوه تولید می شوند.

بازدید از کارگاه تولید لباس

دانش آموزان خوبم! امروز می خواهیم یک بازدید از کارگاه تولید لباس داشته باشیم و با تولید انبوه در این کارگاه بیشتر آشنا شویم.

در ابتدا لازم است بدانیم وسایل مورد نیاز این کارگاه، چگونه فراهم می شود؟

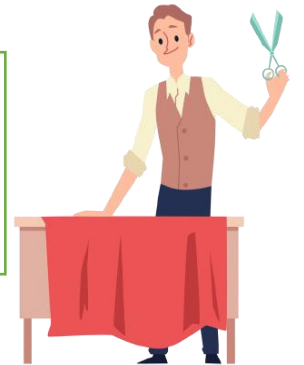
یک کارگاه تولیدی برای دوختن لباس به پارچه نیاز دارد. پارچه از نخ درست می شود. نخ ممکن است طبیعی یا مصنوعی باشد. پس از تولید نخ در کارخانه های نخ ریزی، نخ ها به کارخانه ی پارچه بافی فرستاده می شود. به کارخانه های پارچه بافی نساجی نیز گفته می شود. صاحبان کارگاه های تولید لباس، پارچه را از «عمده فروشان» تهیه می کنند.

در ایران کارخانه های نساجی بسیاری وجود دارد و بخش دیگر پارچه های مورد نیاز از خارج از کشور وارد می شود.

در کارگاه های مختلف هر کدام از افراد مهارت خاصی دارند و بخشی از کار تولید را انجام می دهند.

«برش کار» از روی الگو هایی که دارد، پارچه ها را می برد. الگو در اندازه های مختلف تهیه می شود. اندازه ها معمولا با شماره مشخص می شوند. اندازه های کوچک، بزرگ و متوسط با شماره مشخص معمولا به کار می رود.

سپس هر یک از خیاط ها، یک قسمت از لباس را می دوزند. مثلا یک نفر فقط آستین ها را میدوزد و لباس ر برای ادامه ی کار به دیگری می دهد و نفر دیگر یقه را متصل می کند. فرد دیگر دگمه و زیپ را به لباس می دوزد.

در پایان، یک نفر درز های لباس و جای دوخت ها را اتو می کند.

همان طور که دیدید در کارگاه همه با یکدیگر همکاری می کنند و هر بخش، قسمتی از کار تولید را انجام می دهد تا کالا به صورت نهایی آماده شود. به مجموعه ی این بخش ها «خط تولید» گفته می شود.

هنگام خرید باید لباسی را انتخاب کنیم که هم جنس آن خوب باشد و هم از نظر قیمت مناسب باشد؛ یعنی با بودجه ی ما تناسب داشته باشد.

در خرید لباس به چه نکاتی باید توجه کنیم؟

لباس باید پوشش مناسب را برای زن یا مرد مسلمان فراهم کند. رعایت حجاب و عفاف، موجب وقار و متانت شخص می شود.

- ۱- امروزه بیش تر مردم پوشاک مورد نیاز خود را از کجا می خرند؟
- ۲- کارگاه های تولید لباس برای چه به وجود آمدند؟
- ۳- « تولید انبوه » را تعریف کنید و یک مثال بزنید.
- ۴- پارچه ی مورد نیاز کارگاه های تولید لباس چگونه تولید می شود؟
- ۵- در کارگاه تولیدی لباس وظیفه ی « برش کار » چیست؟
- ۶- در کارگاه تولیدی لباس وظیفه ی خیاط های مختلف چیست؟
- ۷- خطّ تولید چیست؟
- ۸- لباسی که انتخاب می کنیم چگونه می تواند با باورهای دینی ما تناسب داشته باشد؟
- ۹- در هنگام خرید لباس چگونه لباسی را باید انتخاب کنیم؟
- ۱۰- بودجه یعنی چه؟
- ۱۱- بهتر است به چه نکاتی ، قبل و در هنگام تهیه و خرید لباس توجه کنیم؟
- ۱۲- در گذشته های نه چندان دور بیش تر مردم برای تهیه لباس به ... مراجعه می کردند.
- ۱۳- صاحبان کارگاه ها ی تولید لباس ، پارچه را از خریداری می کنند.

قسمت هایی از نقشه که به رنگ آبی است نشان دهنده چه چیزی است؟.....

دریا ها گودال های پر از آبی هستند که به اقیانوس ها راه دارند .

اقیانوس : اقیانوس ها پهنه های بسیار بزرگ آبی کره ی زمین هستند .

فرزند عزیزم با پرس و جو کردن از بزرگ ترها یا مطالعه سایر منابع نام دریا های مهم و اقیانوس های روی کره زمین را نام ببر.

اقیانوس های روی کره زمین

دریا های روی کره زمین

دریای خزر

دریای خزر در واقع یک دریاچه است. اما به آن دریا می گویند آیا می دانید چرا ؟

دریای خزر در طول تاریخ ، نام های گوناگونی مانند دریای گیلان ، دریای مازندران ، دریای قزوین و دریای گرگان و ... داشته است . در نقشه های خارجی این دریا کاسپین نامیده می شود .

عمق دریای خزر در نواحی شمالی آن بسیار کم است به طوری که در بعضی نواحی به کمتر از ۱۰ متر می رسد اما در نواحی جنوبی نزدیک به ایران عمق آن بیش از ۱۰۰۰ متر است . میزان شوری آب دریای خزر از دیگر دریا ها و اقیانوس ها کمتر است . رود هایی که از ایران به این دریا می ریزد جلگه ی حاصلخیزی را در طول ساحل دریا به وجود آورده اند.

دانش آموز عزیزم مکان دریای خزر را در نقشه بالا پیدا کن و بنویس.

به نقشه توجه کنید و پاسخ دهید.

چند رود که به دریای خزر می ریزند نام ببر .

دریای خزر ایران را به کدام کشور ها مربوط می کند؟

اسامی رودها را در نقشه بالا پیدا کن و بنویس در کدام استان ها قرار دارند.

استان	رود

نام همسایگان کشور عزیزمان را در نقشه بالا بنویس و بگو در کدام جهت جغرافیایی دریای خزر قرار دارند.

خلیج فارس

به پیشروی آب دریاها در خشکی خلیج می گویند .

به نقشه دقت کن.

خلیج فارس ، پیشروی آب دریای عمان و اقیانوس هند در

خشکی های ایران و عربستان است .

ساحل خلیج فارس از دهانه ی ارون رود تا بندر عباس امتداد

یافته است. این ساحل را بر روی نقشه نشان بده .

در کناره های خلیج فارس بریدگی های عمیقی وجود دارد که ساکنان اطراف به آنها خور می گویند.

خور ها برای ایجاد بندر و پهلو گرفتن

کشتی ها بسیار مناسب است .

خور به شکل دایره

شوری آب خلیج فارس از دریای عمان بیشتر است؛ اما عمق خلیج فارس از دریای عمان بسیار کمتر است و به طور متوسط ۳۰ متر عمق دارد. در خلیج فارس جزیره های بزرگ و کوچکی سر از آب بیرون آورده اند که بسیاری از آنها متعلق به ایران است.

فرزند عزیزم با توجه به نقشه اسامی چند جزیره در خلیج فارس را نام ببر.

فرزند دلبندم رودهایی که به خلیج فارس می ریزند را نام ببر.

نام خلیج همیشه فارس را بر روی نقشه ابتدای درس بنویس.

اسامی کشورهای که از طریق خلیج فارس با آنها همسایه می شویم را بر روی نقشه بنویس.

آیا میدانی بزرگترین جزیره خلیج فارس چه نام دارد؟

معما

نام یک کشور و یک دریا که مشابه هم نوشته و خوانده می شود را بنویس.

دریای عمان

ساحل دریای عمان از بندرعباس تا بندرگواتر امتداد دارد. محدوده ی آن را بر روی نقشه مشخص کن.

دریای عمان به اقیانوس هند راه دارد.

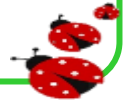
عمق این دریا به سمت اقیانوس بیشتر می شود و در اطراف چابهار به حدود ۳۰۰۰ متر می رسد خلیج فارس از طریق یک آبراهه به دریای عمان می شود.

به آبراهه ای که دو دریا را به هم وصل می کند، تنگه می گویند.

با توجه به نقشه های صفحات قبل و تصویر رو به رو نام تنگه ای که دریای عمان و خلیج فارس را به هم متصل می کند چیست؟.....

نام دریای عمان و اقیانوس هند و تنگه هرمز را بر روی نقشه ابتدای درس مشخص کن.
اسامی کشورهایی که از طریق دریای عمان با آنها همسایه می شویم را بر روی نقشه بنویس.
با توجه به مطالب گفته شده خلیج فارس و دریای عمان و دریای خزر را از نظر شوری آب و عمق با هم مقایسه کن .

خلیج فارس

خلیج فارس یکی از مهم ترین مناطق کره ی زمین است . از گذشته های بسیار دور مردمان این منطقه به تجارت و دریا نوردی مشغول بودند. قوم پارس این دریا را دریای پارس نامیده اند . در کتیبه ای که از داریوش ، پادشاه هخامنشی به دست آمده از این محل به نام دریای پارس یاد شده. بعد ها بسیاری ز دانشمندان و جغرافی دانان مسلمان چون ابو ریحان بیرونی نیز در کتاب هایشان نام خلیج فارس و دریای پارس را آورده اند . روی نقشه های اروپاییان هم که از عصر اکتشافات جغرافیایی به جا مانده است ، نام خلیج فارس مشاهده می شود .

روز ۱۰ اردیبهشت در تقویم روز ملی خلیج فارس نامیده شده است . علت چیست ؟

دهم اردیبهشت در تاریخ ایران روز مهمی است. روزی که یادآور از خودگذشتگی های ملت سرافراز ایران و فرار اشغال گران متجاوز پرتغالی بعد از ۱۱۷ سال تسلط جابرانه بر سواحل جنوبی کشور (۲۱ آوریل ۱۶۲۲ میلادی) در پی رشادت های سپاه ایران به رهبری امیرالامرای فارس (امام قلی خان) می باشد. شاه عباس صفوی در این روز در سال ۱۶۲۱ میلادی توانست هرمز را از چنگ پرتغالی ها درآورد، تا همیشه به خاطر این اقدامش از او به نیکی یاد شود.

هر کدام از رود ها به کدام دریا می ریزد؟

در جدول یادداشت کن.

خلیج فارس	دریای خزر	دریای عمان

رود مند ، کارون، جراحی، چالوس،

سفید رود، هندیجان، هراز، سرباز

شور، گرگان، اروند

نمونه سوال

- ۱- چرا به دریاچه ی خزر ، دریای خزر می گویند ؟ رود مند ، شور، جراحی، کارون،
- ۲- دریای خزر در طول تاریخ چه نام هایی داشته است ؟ (۴ نام)
- ۳- ایران از کدام جهت های جغرافیایی به دریاها دسترسی دارد ؟
- ۴- دریا را تعریف کنید.
- ۵- اقیانوس را تعریف کنید.
- ۶- عمق دریای خزر در قسمت های مختلف آن چقدر است ؟
- ۷- چند رود که به دریای خزر می ریزند ، نام ببرید.
- ۸- جلگه های حاصلخیز ساحل دریای خزر چگونه به وجود آمده اند ؟
- ۹- دریای خزر ایران را به کدام کشورها مربوط می کند ؟
- ۱۰- خلیج چیست ؟
- ۱۱- خلیج فارس از پیش روی آب کدام دریاها در کدام خشکی ها ایجاد شده است ؟
- ۱۲- خور چیست ؟
- ۱۳- خورها برای چه اموری مناسب هستند ؟
- ۱۴- تنگه چیست ؟
- ۱۵- چند رود را که به دریا های جنوب می ریزند ، نام ببر.
- ۱۶- چند جزیره ی متعلق به ایران در خلیج فارس را نام ببر.
- ۱۷- از چه طریق ایران به همسایگان جنوبی خود مربوط می شود ؟
- ۱۸- ایران از طریق خلیج فارس با کدام کشورها همسایه است ؟
- ۱۹- چند منبع تاریخی را که در آن ها نام خلیج فارس یا دریای پارس آمده ، ذکر کن.

« دریا، نعمت خداوندی »

درس ۱۸

دانش آموزان عزیز، در درس گذشته با تعریف دریا و اقیانوس و همچنین دریا‌های کشور عزیزمان و ویژگی های آن ها آشنا شدیم.

در این درس با دریا و فواید حاصل از آن برای کشورمان بیشتر آشنا خواهیم شد.

و او (خداوند) کسی است که دریا را برای شما رام کرد تا از آن، گوشت تازه بخورید و زیوری برای پوشیدن (مانند مراورید) از آن استخراج کنید و کشتی هارا می بینی که سینه ی دریا را می شکافند تا از فضل خدا بهره گیرند، شاید شکر نعمت های او را به جا آورید.
(سوره ی نحل، آیه ی ۱۴)

در این درس به فواید دریاها در قالب چهار موضوع می پردازیم.

۱- دریا و منابع انرژی ۲- دریا و منابع غذایی ۳- دریا و بازرگانی ۴- دریا و گردشگری

دریا و منابع انرژی

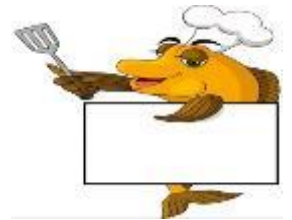
یکی از مهم ترین دلایل اهمیت خلیج فارس، وجود منابع سرشار نفت و گاز است. مقدار این منابع در خلیج فارس آنقدر زیاد است که به این منطقه « انبار نفت جهان » می گویند. نفت و گاز از کف خلیج فارس در ناحیه ی کم عمق نزدیک به ساحل استخراج می شود.

همه روزه نفتکش های بزرگ از خلیج فارس و تنگه ی هرمز عبور می کنند و نفت کشورهای نفت خیر را به سایر کشور های جهان انتقال می دهند.

در دریا‌های ایران صد نوع ماهی زندگی می‌کنند که هر یک ارزش غذایی و طعم خاصی دارند و بعضی هم زینتی هستند. چون در کشور ما در شمال و جنوب آن دریا و دریاچه داریم، لذا ماهی‌های مختلفی در آنها وجود دارد، در کتاب درسی انواع مختلفی از ماهی‌ها (دریای شمال (دریای خزر) و دریای جنوب (خلیج فارس و دریای عمان) را می‌توانید مشاهده نمایید.

با توجه به این که ما در استان خوزستان زندگی می‌کنیم دانش آموز عزیزم در منطقه ای که زندگی می‌کنی چه نوع ماهی خوراکی وجود دارد و از آن چه غذایی تهیه می‌شود؟

میگو یکی از آیزیان مهم دریا‌های جنوب است.

با نزدیک شدن به ماه مهر، ماهیگیران جنوب، خود

را برای صید میگو آماده می‌کنند.

دریای خزر بزرگترین منبع ماهیان خاویاری در جهان است. خاویار یا تخم ماهیان خاویاری دریای خزر به **مروارید سیاه** مشهور و از گرانترین غذاهای جهان است.

ایران همه ساله، مقدار زیادی ماهی و میگو و خاویار به کشورهای دیگر صادر می کند و از این راه در آمدی به دست می آورد.

نکته: صید ماهی در دریا قوانین و مقرراتی دارد، برای مثال صید ماهی در دریای خزر از اوایل بهار تا اوایل پاییز ممنوع است، زیرا این زمان هنگام تخم ریزی میگو و ماهی ها می باشد.

نکته: هر چند برای ماهیگیری در آب های اطراف سواحل از کشتی ها و لنج های کوچک استفاده می شود اما صیادان برای ماهیگیری در آب های عمیق به کشتی های مجهز نیاز دارند. در این کشتی ها لوازم پیشرفته ی ماهیگیری و سرد خانه وجود دارد. به نظر شما چرا کشتی ها و کامیون های حمل ماهی باید یخچال و سرد خانه داشته باشند؟

دانش آموز عزیز، بخشی از ماهی های صید شده به **کارخانه کنسرو سازی** منتقل می شوند.

در کتاب مطالعات در مورد روش تهیه کنسرو ماهی توضیح داده شده است. با دقت مطالعه کن و فعالیت ۳ کتاب درسی را انجام بده.

دریا و بازرگانی

بخش عمده ایی از صادرات و واردات کشور ما از طریق بندر ها صورت می گیرد.

در شهرهای بندری مردم در کارهای زیر فعالیت عمده دارند.

۱- عده ای از مردم به بارگیری و بار اندازی کالاهای کشتی ها مشغول هستند.

۲- انبارداری : در این مناطق برای نگهداری کالاها انبارهایی به وجود آمده است. و برخی از مردم به شغل انبارداری مشغولند.

۳- مراکز تعمیر کشتی ها و لنج ها

۴- با توجه به فعالیتها در دریا، انواع کشتی های ماهیگیری، تفریحی، تجاری و نفتکش در کارخانه های کشتی سازی تولید می شود.

کارخانه های کشتی سازی و لنج سازی در اطراف بندر عباس، بوشهر و چابهار در جنوب و نکا در سواحل دریای خزر نمونه ایی از این مراکز هستند.

دریا و گردشگری

همه ساله عده ی زیادی از مردم کشور ما برای تفریح و گذراندن تعطیلات تابستان به سواحل شمالی ایران سفر می کنند. سواحل زیبای جنوبی ایران و جزایر کیش و قشم، بندر عباس و چابهار نیز برای گردشگری در فصل زمستان مناسب هستند و مسافران از دریا، بناهای تاریخی و بازارهای این نواحی دیدن می کنند.

دانش آموز عزیزم، فعالیت های ۵ و ۴ کتاب درسی را با همکاری والدین و مطالعه دقیق درس انجام بده.

از دریا محافظت کنیم

خلیج فارس و دریای عمان از بزرگ ترین زیستگاه های موجودات دریایی هستند. ماهی های تزئینی، مرجان ها، صدف ها و لاک پشت های کمیاب و پستاندارانی چون دلفین ها و نهنگ ها در آنها زندگی می کنند. دریا های خزر نیز محل زندگی انواع ماهیان و پرندگان مهاجر است.

متأسفانه این موجودات در معرض خطر نابودی قرار گرفته اند و هر ساله تعداد آنها کاهش می یابد می دانید چرا؟

کشتی ها و قایق هایی که در این دریاها رفت و آمد می کنند باعث آلودگی آب دریا می شود و صید و شکار بی رویه پرندگان باعث از بین رفتن آن ها می شود.

فرزند پرتلاشم: پس از مطالعه دقیق این درس به سوالات زیر پاسخ بده.

- ۱- چرا به منطقه خلیج فارس انبار نفت جهان می گویند؟
- ۲- نفت و گاز از کدام قسمت های خلیج فارس استخراج می شود؟
- ۳- نفت کشورهای نفت خیز چگونه به سایر کشورهای جهان انتقال می یابد؟
- ۴- در دریا های ایران چند نوع ماهی زندگی می کنند؟
- ۵- به کدام ماده غذایی مروارید سیاه می گویند؟ چرا؟
- ۶- چرا صید ماهی در دریای خزر از اوایل بهار تا اوایل پاییز ممنوع است؟
- ۷- ماهیگیری در دریا های ایران چگونه است؟
- ۸- چند نوع ماهی دریای خزر و دریا های جنوب را نام ببرید؟
- ۹- طرز تهیه کنسرو ماهی در کارخانه کنسرو سازی را توضیح بده.
- ۱۰- در شهر های بندری مردم بیشتر به چه شغل هایی مشغول هستند؟
- ۱۲- کارخانه های کشتی سازی و لنج سازی در اطراف کدام شهر های ایران قرار دارند؟
- ۱۳- دریا چه نقشی در توسعه ی گردشگری در ایران دارد؟
- ۱۴- از بزرگ ترین زیستگاه های موجودات دریایی..... و هستند.
- ۱۵- چند نوع از موجودات دریایی با ارزش را که در خلیج فارس و دریای عمان زندگی می کنند، نام ببر.